

Analyzing the Role of the Government in Promoting the Iranian Industries' Competitiveness

Hamzeh Mosayebzadeh

PhD Student of Public Administration, Faculty of Management & Accounting, College of Farabi, University of Tehran, Qom, Iran

Asadollah Kordnaeij*

Professor, Business Management Department, Faculty of Management and Economics, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Hossein Khanifar

Professor, Public Administration Department, Faculty of Management & Accounting, College of Farabi, University of Tehran, Qom, Iran.

Received: 13/10/2021

Accepted: 20/02/2022

Abstract:

Today, the success of any country is defined by the level of prosperity and progress of its citizens. The requirement for this progress is the economic growth of the country, and one of the main important factors related to economic growth is the ability of a country's industry to operate internationally and to be present in foreign markets. For the sake of success of industries of a country and its companies in international arenas with an export-oriented approach, it is necessary that the products and services of these industries have a competitive advantage compared to their international competitors. Gaining competitive advantages in international markets, in addition to being dependent on the micro-environment and within the industry of a company, is also affected by the macro and distant environment of companies, and in the meantime, the government plays a significant role in shaping and influencing this environment. The influence of the government on the economic environment has been accepted in all economic schools, regardless of the amount and manner of influence, but in Iran, due to the maximum presence of the government in many economic levels, this influence is more important. This article seeks to find and discover the role of the government in gaining the competitive advantage of industries in the international arena. This research is applied in terms of purpose. The strategy of this research is qualitative, and among the categories of qualitative strategy, it has targeted the qualitative content analysis method. Data analysis led to the formation of 43 indicators, 14 components and 3 dimensions. The results show that governments should play their role in 3 dimensions; Facilitating role, regulatory role, and promotional role.

Keywords: Government, Competitiveness, Facilitating Role, Promotional Role, Regulatory Role.

Corresponding Author, Email: naejj@modares.ac.ir

Original Article

DOI: 10.22034/jipas.2022.310285.1255

Print ISSN: 2676-6256

Online ISSN: 2676-606X

واکاوی نقش دولت در ارتقای رقابت‌پذیری صنایع ایران

حمزه مصیب‌زاده

دانشجوی دکتری مدیریت دولتی گرایش تطبیقی و توسعه، دانشکده مدیریت و حسابداری پردیس فارابی دانشگاه تهران، قم، ایران.

اسداله کردنائیج*

استاد گروه مدیریت بازرگانی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

حسین خنیفر

استاد گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت پردیس فارابی، دانشگاه تهران، قم، ایران

دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۲۱

پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۲

چکیده: امروزه موفقیت هر کشور در بالا بردن سطح رفاه و پیشرفت مردم آن کشور تعریف می‌شود. لازمه این پیشرفت نیز رشد اقتصادی کشور بوده و از جمله موارد مهم در موضوع رشد اقتصادی، قابلیت صنعت یک کشور جهت فعالیت بین‌المللی و حضور در بازارهای خارجی است. برای اینکه صنایع یک کشور و شرکت‌های فعال در آن‌ها بتوانند با رویکرد صادرات محور در عرصه‌های بین‌المللی حضور پررنگی داشته باشند، لازم است محصولات و خدمات این صنایع در مقایسه با رقبای بین‌المللی خود از مزیت رقابتی برخوردار باشند. کسب مزیت‌های رقابتی در بازارهای بین‌المللی علاوه بر اینکه به محیط خرد و درون صنعت یک شرکت وابسته است، متأثر از محیط کلان و دور شرکت‌ها بوده و در این میان دولت در شکل‌دهی و تأثیر بر این محیط نقش بسزایی ایفا می‌کند. تأثیرگذاری دولت بر محیط‌های اقتصادی فارغ از میزان و نحوه اثرگذاری، در تمامی مکتب‌های اقتصادی مورد پذیرش بوده اما در کشور ایران با توجه به حضور حداکثری دولت در بسیاری از سطوح اقتصادی این تأثیر از اهمیت بیشتری برخوردار است. این مقاله در پی یافتن و کشف انواع نقش دولت در کسب مزیت رقابتی صنایع در عرصه‌های بین‌المللی است. این پژوهش از لحاظ جهت‌گیری و هدف در دسته پژوهش کاربردی قرار می‌گیرد. راهبرد این پژوهش کیفی است و از میان دسته‌های راهبرد کیفی روش تحلیل محتوای کیفی را هدف گرفته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها، به شکل‌گیری ۴۳ شاخص، ۱۴ مؤلفه و ۳ بعد منجر شد. نتایج نشان می‌دهد که دولت‌ها می‌بایستی در ۳ بعد نقش خود را ایفا کنند. نقش تسهیلگری، نقش تنظیمی و نقش ترویجی.

واژگان کلیدی: دولت، رقابت‌پذیری، نقش تسهیلگری، نقش ترویج‌گری، نقش تنظیم‌گری.

* نویسنده مسئول: naeij@modares.ac.ir

نوع مقاله: پژوهشی

DOI: 10.22034/jipas.2022.310285.1255

شاپا چاپی: ۶۲۵۶-۲۶۷۶

شاپا الکترونیک: ۲۶۷۶-۶۰۶X

مقدمه

امروزه موفقیت هر کشور در بالا بردن سطح رفاه و پیشرفت مردم آن کشور تعریف می‌شود. لازمه این پیشرفت نیز رشد اقتصادی کشور بوده و از جمله موارد مهم در موضوع رشد اقتصادی، قابلیت صنعت یک کشور جهت فعالیت بین‌المللی و حضور در بازارهای خارجی است. کسب مزیت‌های رقابتی در بازارهای بین‌المللی علاوه بر اینکه به محیط خرد و درون صنعت یک شرکت وابسته است، متأثر از محیط کلان و دور شرکت‌ها بوده و در این میان دولت در شکل‌دهی و تأثیر بر این محیط نقش بسزایی ایفا می‌کند (Porter, 1990). از این رو بایستی بدانیم نقش دولت در مسیر کسب مزیت رقابتی توسط صنایع چیست؟ وجه نوآوری این پژوهش از چند مورد نشأت می‌گیرد. اول اینکه برای ارائه الگوی جامع، طیف وسیعی از وظایف دولت را در حوزه‌های گوناگون شامل می‌شود. پژوهش‌های گذشته بعضاً به برخی از وظایف دولت و یا در برخی حوزه‌های خاص اشاره کرده‌اند و گستردگی حضور دولت را کمتر به‌داده‌اند. دوم با توجه به رویکرد و شیوه تحلیل داده‌ها الگوی ارائه‌شده به منظور استفاده در شرایط مختلف اقتصادی و سیاسی طرح‌ریزی شده است. تحلیل محتوای مبتنی بر هدف و فلسفه نقش دولت منجر به ارائه الگو و مقوله‌هایی شده است که شناخت کارگزاران را از وظایف عمق بخشیده و با در نظر گرفتن وضعیت خاص هر برهه زمانی می‌توانند نقش خود را ایفا کنند. سومین وجه تمایز این پژوهش که باز در تحلیل داده‌ها و در شیوه کدگذاری‌ها استفاده شده است، توجه بر نقش دولت است تا وظایف دولت و این موضوع است که می‌تواند دامنه تکرارپذیری و بعد زمانی الگوی ارائه شده را گسترش دهد. با شناخت نقش دولت و اهداف آن می‌توانیم اقدامات دولت و وظایف آن را برنامه‌ریزی نماییم.

در این مقاله ما بررسی می‌کنیم که مهم‌ترین سؤال در مورد نقش دولت این نیست که بینیم بخش دولتی چقدر بایستی بزرگ باشد و یا میزان دخالت دولت چقدر باشد، بلکه سؤال مهم این است که چه نوع وظایفی بایستی انجام دهد و هدف از وظایف دولت در مزیت رقابتی چه بایستی باشد. لذا مسئله اصلی این است که در ارتقای مزیت رقابتی صنایع دولت چه نقشی را ایفا می‌کند؟ در راستای این سؤال سه سؤال فرعی زیر مطرح می‌شود:

۱. دولت در ارتقای مزیت رقابتی صنایع چه نقش‌های تسهیلی بر عهده دارد؟
۲. دولت در ارتقای مزیت رقابتی صنایع چه نقش‌های تنظیمی بر عهده دارد؟
۳. دولت در ارتقای مزیت رقابتی صنایع چه نقش‌های ترویجی بر عهده دارد؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

رقابت‌پذیری ملی یک واژه مشهوری است که به طور گسترده توسط سیاسیون، مدیران کسب‌وکار، دانشمندان و افراد معمولی در دنیای امروز مورد استفاده قرار می‌گیرد. شهرت این واژه بابت گفتگوی معروف بیل کلینتون است که هر کشور مانند یک شرکت بزرگ است که در بازار جهانی در حال رقابت است (Krugman, 1997)؛ و قسمتی دیگر از این شهرت به خاطر انتشار سالانه گزارش رقابت‌پذیری جهانی به وسیله مجمع جهانی اقتصاد (WEF)^۱ و همچنین مؤسسه بین‌المللی توسعه مدیریت (IMD)^۲ از سال ۱۹۷۹ است. ۲۰ سال از زمان انتشار کتاب اصلی مایکل پورتر با عنوان «مزیت رقابتی ملل»^۳ (۱۹۹۰) می‌گذرد اما هنوز هیچ توافقی در بین دانشمندان پیرامون رقابت‌پذیری ملی وجود ندارد. (Boltho, 1996). برخی از معانی معادل رقابت‌پذیری با توانایی جهت کسب خروجی مورد نظر تعریف شده است، مانند استاندارد بالای زندگی و رشد اقتصادی. دیگر معانی بر روی توانایی جهت دستیابی به نتایج مشخص اقتصادی تمرکز کرده است مانند ایجاد شغل، صادرات یا سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی^۴. بسیاری از افراد این واژه را با بهره‌وری هم‌معنا دانسته‌اند. زمانی که مایکل پورتر از مدرسه بازرگانی هاروارد مقاله خود با «عنوان مزیت رقابتی کشورها» را در سال ۱۹۹۰ منتشر کرد، وی در این مورد بیان کرد: «تنها مفهوم معنادار رقابت‌پذیری در سطح کشور بهره‌وری است» (Porter, 1990). گزارش رقابت‌پذیری جهانی متعلق به مجمع جهانی اقتصاد، رقابت‌پذیری را به عنوان «مجموعه‌ای از نهادها، سیاست‌ها و عواملی که میزان بهره‌وری یک کشور را تعیین می‌کند»، تعریف می‌کند (Klaus, 2012). سالنامه مرکز جهانی رقابت^۱ IMD رقابت‌پذیری را چگونگی اینکه «یک اقتصاد تمامی منابع و شایستگی‌های خود را در جهت افزایش رفاه افراد خود مدیریت می‌کند»، تعریف می‌کند (International Institute for Management Development, 2012).

رقابت‌پذیری یک موضوع سیاست اقتصادی است. بنابراین دکرین‌های اقتصادی که توسط مشاوران سیاستی و سیاست‌گذاران انجام می‌شود، نقش مهمی در شکل دادن به موقعیت‌ها کشورها در رقابت دارند؛ و دکرین‌های مختلف دیدگاه‌های متفاوتی را در مورد این پرسش‌ها ارائه می‌دهند. با توجه به اینکه هم رقابت‌پذیری و هم وظایف دولت در اقتصاد، موضوعی اقتصادی است لذا نقش دولت در رقابت‌پذیری نیز از موضوعات اقتصادی بوده و تابع دیدگاه‌های اقتصادی است. در این زمینه طیف نظریه‌های اقتصادی از عدم نیاز و لزوم دخالت دولت در امور

1. World Economic Forum
2. International Institute for Management Development
3. The Competitive Advantage of Nations
4. FDI (Foreign Direct Investment)

اقتصادی تا دخالت کامل و برنامه‌ریزی اقتصادی شکل گرفته است.

در مورد اقتصادهای در حال توسعه بحث قابل توجهی پیرامون ماهیت دقیق نقش مهم دولت در بهبود رقابت‌پذیری بین‌المللی وجود دارد. بیشتر این مباحث پیرامون تمایز بین دو نوع مداخله دولت در یک اقتصاد خلاصه می‌شود. مداخلاتی وجود دارد به نام مداخلات کارکردی^۱ که به گونه‌ای تعریف می‌شوند که شامل آن دسته از مداخلات دولتی است که به دنبال تأثیرگذاری بر کل اقتصاد هستند و به دنبال بی‌طرف بودن در تأثیر خود بر شرکت‌ها و همچنین محیط رقابتی صنعت هستند و چشم‌انداز ایجاد زمین بازی و بهبود عملکرد بازارها را ارائه می‌دهند (Wint, 1998). مداخلات انتخابی^۲ شامل آن دسته از مداخلات دولتی که به نفع بخش‌ها یا شرکت‌های خاص است، در نتیجه با گسترش تبعیض علیه سایر بخش‌ها و شرکت‌ها در اقتصاد ایجاد می‌شود. در دسته اول، مداخلات به طور معمول مشارکت دولت در آموزش و عمومی و توسعه زیرساخت‌های عمومی قرار داده می‌شود و در دسته بعدی مداخلات مشوق‌ها، خواه در فرم حمایت از واردات یا تشویق صادرات نسبت به یک صنعت یا شرکت‌های خاص، تخصیص اعتبار تحقیق یا آموزش‌های خاص یک صنعت که از طرف دولت تأمین مالی شده است، قرار می‌گیرد. مباحث مختلف به طور کلی این‌گونه مداخلات را کاملاً متضاد با یکدیگر می‌دانند به علاوه مبانی تجربی این مباحث به طور گسترده‌ای بر مبنای تجربیات اقتصادهای آسیای شرقی بنا نهاده شده است (Amsden, 1989, 1993؛ Lal, 2001؛ World Bank, 1993)، تجربیاتی که تلاش شده است با کلان و عمومی نمودن آن‌ها درس‌های مناسبی برای دیگر اقتصادهای در حال توسعه باشد.

شناخته‌شده‌ترین طرفداران دخالت کارکردی بانک جهانی است که اخیراً در ارزیابی دائرةالمعارفی آن بانک از دلایل موفقیت‌های اقتصادهای آسیای شرقی بیان شده است (World Bank, 1993). این مطالعه بیان می‌کند که موفقیت ۸ اقتصاد آسیایی با عملکرد بالا (شامل ژاپن، سنگاپور، تایوان، کره جنوبی، مالزی، اندونزی و تایلند) تا حد زیادی به مداخلات موفق سیاستی دولت نسبت داده می‌شود، اما در قالب مداخلات عملکردی که «اصول اولیه را به درستی» لحاظ نموده است. بانک جهانی استدلال می‌کند که رشد فوق‌العاده این اقتصادها را می‌توان در درجه اول در مدیریت مؤثر اقتصاد کلان که ثبات ایجاد کرده است و این ثبات به نوبه خود موجب نرخ بالای انباشت سرمایه شد، ردیابی نمود. هم‌زمان این دولت‌ها در ارائه برنامه‌های آموزش عمومی مداخله نمودند که به نرخ بالای انباشت سرمایه انسانی منجر شد.

1. Functional interventions
2. Selective interventions

در مقایسه با رویکرد نئوکلاسیکی، خواه در یک شکل خالص یا آنچه به عنوان اصلاح‌شده رویکرد توسط بانک جهانی برای قبول برخی از شکل‌های مداخله بازارپسند ارائه شد، یک مکتب فکری در حمایت از مباحث پیرامون مداخلات انتخابی ایجاد گردید. این مکتب فکری استدلال خود را عمدتاً بر اساس جدایی بین نظریه نئوکلاسیک و آنچه در عمل اتفاق افتاده است استوار نموده است. استدلال اساسی آن این است که نسخه‌های نئوکلاسیک برای شکل مناسب مداخله دولت ناقص هستند، نه به این دلیل که از لحاظ نظری نادرست باشند بلکه به این دلیل که ما در دنیای نئوکلاسیک زندگی نمی‌کنیم.

کشورهای درحال توسعه، به‌ویژه، با انواع شکست‌های بازار مواجه هستند که برای به دست آوردن کارایی ایستا و پویا باید اصلاح شوند. بسیاری از تحلیلگران در معجزه آسیای شرقی دست مرئی دولت را حداقل به همان اندازه می‌بینند که دست نامرئی نیروهای بازار را تنها از طریق مداخلات عملیاتی دولت که این نیروهای بازار را تقویت می‌کنند (Amsden, 1989, 1993؛ Westphal, 1990؛ Wade, 1990؛ Lall, 1995؛ Kwon, 1994؛ Anchordogu, 1978). استدلال آمسدن بر اساس تحلیل تجربیات صنعتی شدن اقتصادهای آسیای شرقی پیشنهاد می‌کند که صنعتی شدن جوانه نمی‌زند مگر اینکه دولت‌ها مداخله کنند. مشارکت دولت در آموزش ابتدایی و متوسطه به علت شکست‌های بازار پذیرفته شده است زیرا آموزش دارای منافع جمعی و عمومی باشد که به‌تنهایی عاید سرمایه‌گذار خصوصی نمی‌شود و هم بخش خصوصی و هم کل جامعه را شامل می‌گردد. لال استدلال می‌کند که بازارها در زمینه سرریز منافی که از فعالیت‌های تکنولوژیکی، کمبود در بازارهای اطلاعاتی و فرآیندهای مستمر و غیرقابل پیش‌بینی یادگیری به وجود می‌آید شکست می‌خورند. او همچنین استدلال می‌کند که این شکست‌ها ممکن است نیاز به مداخله انتخابی داشته باشند و هیچ چیزی در تئوری اقتصادی وجود ندارد که نشان دهد مداخلات عملکردی نسبت به مداخلات انتخابی برتری دارد و از تجربه سیاست سرمایه‌گذاری در اقتصادهای شرق آسیا به عنوان نمونه‌ای از مداخله انتخابی توسط دولت استفاده می‌کند (Lall, 1995).

چهار چوب نظری پژوهش

عوامل تعیین‌کننده رقابت‌پذیری ملی

رقابت‌پذیری اقتصاد کلان

رقابت‌پذیری اقتصاد کلان به آن وجهی از عوامل رقابت‌پذیری صنایع گفته می‌شود که به محیط کلان صنایع مربوط می‌شود. چیزی که در ادبیات مدیریت استراتژیک و بررسی محیطی از

ابزارهایی مانند PEST^۱ برای ارزیابی آن استفاده می‌شود.

رقابت‌پذیری اقتصاد کلان به‌وسیله طیفی از نهادها، سیاست‌ها و سرمایه‌گذاری‌هایی تعیین می‌شود که زمینه را برای کل اقتصاد فراهم می‌کند. تعدادی از مطالعات رابطه بلندمدتی بین ماهیت نهادها و رشد و پیشرفت یافته‌اند (Acemoglu et al., 2001) عناصر کیفیت نهادی که مورد تجربه واقع شده است شامل حاکمیت قانون (Laporta et al., 1998)، وجود حقوق مالکیت (De Soto, 2000)، کیفیت حکمرانی (Kaufmann et al., 2008) و تأثیر فساد (Mauro, 1995; Shleifer & Vishny, 1991) است. زیرساخت‌های کارا و گسترده برای اطمینان از عملکرد اثربخش اقتصاد ضروری است. روش‌های مؤثر حمل‌ونقل - شامل جاده‌های با کیفیت بالا، راه‌آهن، بنادر و حمل‌ونقل هوایی - کارآفرینان را قادر می‌سازد تا کالاها و خدمات خود را با امنیت و زمان مناسب به بازارها برسانند و همچنین جابه‌جایی کارگران را به شغل‌های مناسب‌تر تسهیل می‌کند. اقتصادها همچنین به منبع مطمئن نیروی برق نیازمندند. منبعی که بدون خاموشی بوده و کنشگران اقتصادی و کارخانه‌ها را قادر بسازد بدون وقفه کار کنند. در نهایت یک شبکه ارتباطی تلفنی مستحکم و گسترده جریان آزاد و سریع اطلاعات ممکن می‌سازد که کارایی کلی اقتصاد را افزایش می‌دهد. این امر به‌وسیله اطمینان یافتن از ارتباط کسب‌وکارها و در دسترس بودن اطلاعات برای تصمیم‌گیرندگان اقتصادی میسر می‌شود (World Bank, 1993).

بر طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی^۲، سلامت یک وضعیت بهزیستی کامل جسمی، روحی و اجتماعی است و صرفاً عدم وجود بیماری یا ضعف نیست (WHO, 2001). معمولاً برداشت‌ها این است که درآمد بالا به سلامت بهتر منجر می‌شود به عنوان مثال با توانمند نمودن یک کشور جهت تهیه تغذیه، خدمات بهداشتی و درمانی. امروزه حجم قابل توجهی از تحقیقات رابطه علی عکس این موضوع را اثبات نموده‌اند یعنی: سلامت بهتر از طریق بهبود بهره‌وری به درآمد بیشتر منجر می‌گردد (Bloom & Canning, 2000; Col & Neumayer, 2006; Tompa, 2002; UNIDO, 2007). یک نیروی کار سالم ستون فقرات فعالیت اقتصادی را شکل می‌دهد.

آموزش می‌تواند به عنوان منبعی از مهارت‌ها، شایستگی‌ها و دیگر ویژگی‌های ارتقادهنده بهره‌وری تعریف شود که درون نیروی کار قرار گرفته است. یا به بیان دیگر میزان کارایی نیروی کار در ازای کل ساعات کاری (Acemoglu, 2009). به طور کلی آموزش - به عنوان یک جزء

1. Political, Economic, Social and Technology

2. World Health Organization

حیاتی از سرمایه انسانی یک کشور - کارایی هر کارگری را افزایش داده و به اقتصادها کمک می‌کند تا زنجیره تأمین را از یک وظایف و فرآیندهای ساده تولید ارتقا دهد. فیشر^۱ (۱۹۹۳) یک چهارچوب اقتصاد کلان باثبات را به‌وسیله تورم پایین و قابل پیش‌بینی و سیاست مالی پایدار تعریف کرده است و نشان می‌دهد که هر دوی این عوامل باعث افزایش تجمع سرمایه و رشد بهره‌وری می‌شوند.

رقابت‌پذیری اقتصاد خرد

عوامل اقتصاد خرد آن‌هایی هستند که به طور مستقیم بر روی بهره‌وری شرکت و نیروی کار تأثیر می‌گذارند. ادبیات سیاست‌گذاری در این زمینه اغلب بین ورودی‌ها (اغلب از طریق سرمایه‌گذاری دولتی) و مشوق‌ها (رقابت، اقتصاد باز) به عنوان عوامل محرک بهره‌وری بالا، تفاوت روشنی قائل می‌شود. مدل الماس پورتر این عوامل را تشریح می‌کند. پورتر کار تحلیلی خود را با این پرسش شروع می‌کند که «چرا یک کشور در یک صنعت خاص به موفقیت بین‌المللی می‌رسد؟» در ادامه وی بیان می‌کند که پاسخ در چهار ویژگی گسترده یک کشور وجود دارد که محیطی را برای رقابت شرکت‌های محلی شکل می‌دهد که مزیت رقابتی را ایجاد می‌کند یا مانع ایجاد مزیت رقابتی در منطقه می‌شود. پورتر در زمینه این عوامل و دیگر ابعاد محیط کسب‌وکار ملی (NBE)^۲ را در یک چهارچوب جامع ترکیب کرده و به آن کیفیت وضعیت تقاضای داخلی کشورها و وجود صنایع مرتبط و پشتیبان را اضافه کرده است. (Porter, 1990). به خاطر نمایش هندسی این عوامل، این چهار حیطه به طور کلی به عنوان الماس رقابتی کشور شناخته می‌شود.

روش‌شناسی پژوهش

با توجه به اهداف پژوهش و همچنین سؤالات پژوهش و تأمین نوآوری مورد نظر در این تحقیق که به لحاظ شیوه تفسیر داده‌های متنی و یافتن هدف وظایف دولت بوده است، در این پژوهش از شیوه تحلیل محتوای کیفی استفاده شده است. هدف ما شناسایی تم‌ها یا الگوهای آشکار یا پنهان در وراى متون است. همچنین با توجه به وجود ادبیات وظایف دولت در بخش‌های مختلف و همچنین با توجه به چهارچوب نظری پژوهش ما از تحلیل محتوای کیفی جهت‌دار (هدایت‌شده) استفاده می‌کنیم. این موضوع می‌تواند به تعیین طرح کدگذاری اولیه و ارتباط بین

1. Fischer
2. National Business Environment

کدها کمک کند که نشان‌دهنده مقوله‌بندی به شیوه قیاسی است (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰). جهت‌گیری این پژوهش از لحاظ جهت‌گیری پژوهش کاربردی است و نتایج آن قابلیت کاربردی و سیاست‌گذاری خواهد داشت.

رویکرد این پژوهش پس از مطالعات مبانی نظری و پژوهش‌های پیشین و نیز مصاحبه‌های تخصصی، نوعی چهارچوب مفهومی تدوین شده و بر اساس آن مؤلفه‌ها و متغیرهای پژوهش احصاء شده است. راهبرد این پژوهش کیفی است و از میان دسته‌های راهبرد کیفی روش تحلیل محتوای کیفی را هدف گرفته است. در پژوهش حاضر از روش تحلیل محتوای کیفی از نوع هدایت‌شده استفاده شده است.

در شیوه گردآوری داده، با توجه به اینکه راهبرد انتخابی در انجام این پژوهش، طرح شیوه کیفی است، در گردآوری اطلاعات و داده‌ها در طراحی مدل از رویکرد متوالی که شامل جمع‌آوری اطلاعات به صورت مرحله‌ای بوده و مرحله اول گردآوری اطلاعات، مرحله دوم را در پی دارد، استفاده می‌شود. همچنین با توجه به راهبرد پژوهش که مبتنی بر تحلیل محتوای کیفی هدایت‌شده است، بخش گردآوری اطلاعات از روش‌های: بررسی اسناد، مدارک، متون و مصاحبه‌های خبرگان استفاده گردید. در بخش مصاحبه ابزار گردآوری داده‌ها سؤالات نیمه ساختاریافته بود. برای جمع‌آوری داده‌ها و همچنین برای تعیین روایی مدل مفهومی، جامعه آماری از مقالات، کتاب‌ها و مصاحبه‌های مکتوب و همچنین مصاحبه با خبرگان در راستای اهداف این پژوهش است. با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند، مصاحبه‌شوندگان انتخاب و بعد از مصاحبه اشباع داده‌ها حاصل شد. در این جامعه خبرگان شامل خبرگان دانشگاهی و صنعتی بوده که به طور کامل بتواند اهداف را پوشش دهد. در این زمینه و در استفاده از مدل دلفی از ۲۲ خبره دانشگاهی و صنعتی بوده‌اند که خبرگان صنعتی در ارتباط با اتاق‌های بازرگانی اصفهان و تهران می‌باشند. صنایع پوشش داده‌شده شامل صنعت ساخت (۳ نفر)، صنعت برق و انرژی (۶ نفر) و صنعت فولاد (۴ نفر) و اساتید دانشگاه (۶ نفر)، رسانه (۱ نفر)، مشاوره مدیریت (۱ نفر).

با توجه به طرح تحقیق و جهت تأمین روایی و پایایی در طول تحقیق از نظرات خبرگان پیرامون کدگذاری‌ها استفاده شد. از تکنیک دلفی جهت بهره‌مندی از خبرگان جهت اعتبار و پایایی کدگذاری‌ها استفاده شد. ارائه نتایج کدگذاری به خبرگان از طریق ایمیل و یا شبکه اجتماعی ارسال و نظرات آن‌ها بدون اطلاع از یکدیگر جمع‌آوری گردید. این مراحل رفت و برگشتی با خبرگان و اصلاح تفسیرها تا رسیدن به اجماع تفسیری ادامه پیدا کرد. مراحل روش دلفی مورد استفاده به قرار زیر است:

- انتخاب نمونه‌ای از خبرگان؛

- تنظیم سؤالات و ارسال آن برای خبرگان؛
- گردآوری دیدگاه خبرگان؛
- حذف و اضافه شاخص‌ها؛
- تنظیم پرسشنامه دور دوم و افزودن اصلاحات نتایج دور نخست؛
- گردآوری پرسشنامه‌ها، تحلیل و ادامه دورها.

در پژوهش حاضر از دسته نمونه‌گیری هدفمند ما راهبرد «نمونه‌گیری نظری» را انتخاب نموده‌ایم. این نوع نمونه‌گیری شامل انتخاب واحدها یا موردهای مورد پژوهش بر اساس هدف پژوهش و نه تنها به صورت تصادفی است. برای تأمین روایی و پایایی این پژوهش از روش ارزیابی گویا و لینکولن استفاده شده است. ایشان معتقدند که معیار قابلیت اعتماد دربرگیرنده ۴ معیار اعتبار^۱، اطمینان‌پذیری^۲، تأیید پذیری^۳، انتقال‌پذیری^۴ است (Creswell, 2014). اعتبار: برای کسب قابلیت اعتبار؛ در این پژوهش در وهله اول اطمینان از ارتباط خبرگان و موضوع پژوهش و همچنین تنوع خبرگان بوده است. تلاش شد تا مشارکت‌کنندگان با حداکثر تنوع تجربیات انتخاب شوند. همچنین نمونه‌گیری تا رسیدن داده‌ها به حد اشباع ادامه یافت و مناسب‌ترین واحد معنایی انتخاب شد. برای حمایت از تولید مفهوم یا موضوعات کدگذاری از نظرات خبرگان و نیز بازبینی توسط آن‌ها استفاده شد. همچنین نوع انتخاب واحدهای معنایی که بیانگر دقت و تناسب انتخاب کدها باشد رعایت شده و در این زمینه جهت اصلاح و تأیید در طول فرآیند تحلیل محتوا از خبرگان استفاده شده است.

جدول ۱. مشخصات کلی خبرگان

تعداد	نام شرکت / دانشگاه	نام صنعت
۱	گروه صنایع گیتی پسند	ساخت/تولیدی
۱	متک	
۱	پلی اکریل	
۱	پریشیا فلز	فولاد
۱	صافکو	
۱	قائم رضا	
۱	مشاور	

1. Credibility
2. Dependability
3. Confirmability
4. Transferability

ادامه جدول ۱. مشخصات کلی خبرگان

تعداد	نام شرکت / دانشگاه	نام صنعت
۲	ساتها	برق
۱	TTS	
۱	طرح توسعه تجارت	
۱	ایریسا	
۱	ساتبا	
۱	جهان آرای اسپادانا	مشاوره
۱	اتاق بازرگانی اصفهان	رسانه/سرگرمی
۱	آرمان مدیا	
۲	اصفهان	دانشگاه
۱	صنعتی اصفهان	
۱	صنعتی شریف	
۱	تهران	
۱	تربیت مدرس	

انتقال پذیری: انتقال پذیری اشاره به این دارد که یافته‌های مطالعه تا چه حدی در دیگر گروه‌ها یا جاها قابل انتقال یا استفاده است. دیدگاه‌ها و تجارب گوناگون مشارکت‌کنندگان مختلف در مورد یک پدیده یا همان اصل حداکثری تنوع باعث افزایش قابلیت انتقال یافته‌ها در این پژوهش گردید. استفاده از خبرگان دانشگاهی و صنعتی و همچنین ارائه نتایج به متخصصینی که در فرآیند کدگذاری نبودند توانست این انتقال پذیری را محقق نماید. با توصیف شرایط تحلیل محتوا و همچنین شیوه تحلیل داده‌ها امکان تصمیم‌گیری خواننده در زمینه انتقال نتایج پژوهش فراهم شده است.

تأیید پذیری: در این معیار محقق باید نشان دهد که یافته‌های آن عملاً و واقعاً مبتنی بر داده‌ها هستند. قابلیت تأیید را می‌توان از طریق ارائه روند پژوهش به طریقی که قابل پیگیری باشد تضمین نمود. تشریح کامل مراحل تحقیق اعم از جمع‌آوری داده‌ها، تحلیل و شکل‌گیری درون‌مایه‌ها به منظور فراهم نمودن امکان ممیزی پژوهش توسط مخاطبین و خوانندگان صورت گرفته است. همچنین فرآیند انجام کار در اختیار چند تن از اساتید دانشگاهی قرار داده شد تا صحت نحوه انجام پژوهش تأیید گردد.

اطمینان پذیری: معادل پایایی در پژوهش‌های کمی است. به درجه بازیافت و تکرارپذیری داده‌ها

توسط سایر پژوهشگران اطلاق می‌شود. (عباس زاده، ۱۳۹۱)

یافته‌های پژوهش و تحلیل داده‌ها

با توجه به مبانی نظری پژوهش و مصاحبه‌های تخصصی، می‌توان چنین اظهارنظر کرد که نقش‌های دولت در ۳ طبقه کلی نقش‌های تسهیلگری، تنظیمی و ترویجی طبقه‌بندی شده است (نمودار ۱). از این رو در طراحی الگوی اولیه مفهومی ارتقای رقابت‌پذیری ملی، از شاخص‌های ارائه‌شده در نظریه‌ها، مبانی نظری و مصاحبه‌های تخصصی به صورت تلفیقی استفاده شده است. به این ترتیب شاخص‌ها و مؤلفه‌هایی که بیشترین فراوانی را در الگوهای مختلف داشته‌اند، استخراج و در قالب سه بعد، ۱۳ مؤلفه و ۴۳ شاخص بر اساس جدول (۱) تدوین شده‌اند. نحوه استخراج شاخص‌ها بدین صورت است که پس از انتخاب واحد معنادار (جملات و پاراگراف‌های مرتبط با وظایف دولت) آن‌ها به عنوان کدهای باز (شاخص‌ها) در نظر گرفته شد. شاخص‌ها به عنوان مفاهیمی که دارای بار معنایی در واحد معنادار بودند انتخاب گردیدند. مجموعاً ۴۳ شاخص نشان از اقدام‌های عمومی و عملیاتی دولت داشته، ۱۳ مؤلفه نشان از وظایف دولت و ۳ بعد از نقش دولت حکایت می‌کند تا بتواند الگوی نقش دولت را نشان دهد

جدول ۲. شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد نقش دولت

منبع شاخص	شاخص (کدهای باز)	مؤلفه	بعد
گزارش رقابت‌پذیری جهانی، ادبیات اقتصادی، همایش رقابت‌پذیری	تضمین حمایت از حقوق مالکیت تضمین حمایت از حقوق مالکیت یکی از نقش‌های کلیدی دولت است.	نهادسازی	تسهیلگر
	تضمین امنیت یکی دیگر از نقش‌های بنیادین دولت تضمین امنیت شهروندان است.		
	مبارزه با فساد مبارزه با فساد و نفوذ بی‌رویه جهت تخصیص کارایی منابع		
	بهبود کارایی		
	پرهیز از بی‌ثباتی در سیاست‌گذاری		
	حاکمیت قانون از عناصر کیفیت نهادی که مورد تجربه واقع شده است شامل حاکمیت قانون است		

ادامه جدول ۲. شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد نقش دولت

منبع شاخص	شاخص (کدهای باز)	مؤلفه	بعد
گزارش رقابت‌پذیری جهانی، ادبیات اقتصادی، مصاحبه اکتشافی و همایش رقابت‌پذیری	شفاف‌سازی شفاف‌سازی قوانین، سیاست‌گذاری دولتی و رویه‌های قضایی در حوزه اقتصادی در دستور کار دولت قرار گیرد	نهادسازی	تسهیل‌گر
	نظام توزیع عمومی عادلانه دولت می‌تواند با تأثیرگذاری بر انگیزه افراد از طریق فراهم نمودن زمینه پیشرفت بر مبنای شایستگی جهت شهروندان، بر مزیت رقابتی اثر بگذارد.		
تحقیق ۲۰۰۸ آنکتاد، گزارش رقابت‌پذیری، ادبیات پژوهش	تأمین زیرساخت‌های فیزیکی نقش مهم دولت فراهم آوردن زیرساخت‌های لازم عمومی و تخصصی است	زیرساخت فیزیکی	
تحقیق مؤسسه ITIL، ادبیات اقتصادی، همایش‌های ارتقای مزیت رقابتی	تأمین آموزش عمومی سرمایه‌گذاری دولت در آموزش عمومی و تخصصی. تأمین آموزش همگانی ضروری است و به همین دلیل لزوم اعمال سیاست‌های دولت مطرح می‌شود	آموزش	
	بهبود سیستم آموزشی بهبود سیستم آموزش عمومی یک اولویت ضروری دولت است. آموزش و یادگیری شاید بزرگ‌ترین اهرم بلندمدت در دسترس برای تمامی سطوح دولت جهت ارتقاء صنایع باشد.		
ادبیات موضوع	تأمین سلامت تأمین تسهیلات بهداشتی و درمانی لازم، ضروری است و به همین دلیل لزوم اعمال سیاست‌های دولت مطرح می‌شود. سلامت بهتر از طریق بهبود بهره‌وری به درآمد بیشتر منجر می‌گردد	سلامت	
WHO، ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	برابری و کارایی عملکرد بهداشتی دولت‌ها در جهت ارتقا برابری و کارایی عملکردهای بهداشت عمومی و تولید کالاهای عمومی که منجر به توسعه سلامت می‌گردند، موظف به مداخله هستند.		

ادامه جدول ۲. شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد نقش دولت

منبع شاخص	شاخص (کدهای باز)	مؤلفه	بعد
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی، ITIF	مهار تورم ضرورت دارد دولت با گسترش انضباط مالی و اتخاذ سیاست‌های مالی و بودجه‌ای نقش اساسی خود را در مهار تورم از طریق کنترل هزینه‌ها و کاهش کسری بودجه و ... ایفاء نماید	ثبات اقتصاد کلان	تنظیم‌گر
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی، ITIF	مبارزه با دستکاری نرخ ارز		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی، ITIF	سیاست‌های مالی و پولی یکی از راهکارهای عمده مؤثر در توسعه فضای رقابتی برای اقتصاد در مرحله نیازهای پایه: ثبات اقتصاد کلان از طریق اقدامات شش‌گانه در تراز بودجه دولتی (متوازن و دست کم با حداقل کسری بودجه)، افزایش نرخ پس‌انداز ملی، کاهش تورم به سطح طبیعی متناسب با رشد اقتصادی، نرخ بهره مناسب و تعادلی با انگیزش سرمایه‌گذار و سپرده‌گذار و بدهی دولتی پائین است		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	کاهش موانع تجارت طبق آمار و ارقام رسمی، طی ۲۰ سال اخیر صنایعی نظیر منسوجات، پوشاک، کفش و دخانیات که از بالاترین میزان حمایت‌های تعرفه‌ای برخوردار بوده‌اند، با کاهش اشتغال روبه‌رو شده‌اند؛ یعنی، در بلندمدت افزایش تعرفه به رقابت‌پذیر کردن آن‌ها کمک نکرده است.	رقابت	
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	سیاست ضد تراست (حفظ رقابت داخلی) سیاست‌های ضد انحصاری صرفاً با هدف ارتقاء رقابت تنظیم شود و سایر اهداف اقتصادی همچون اشتغال، کاهش فقر و نابرابری به قوانین و سیاست‌های دیگر واگذار شوند		

ادامه جدول ۲. شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد نقش دولت

منبع شاخص	شاخص (کدهای باز)	مؤلفه	بعد
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	ورود به صنعت (مقررات زدایی) سوگیری سیاست بایستی به سمت مطلوب نمودن و مساعدت در ورود به صنعت باشد هم ورود داخلی و هم ورود خارجی، به جای سیاست‌های تملیک. تنظیم رقابت به‌وسیله کنترل ورود به صنعت ضد ارتقاء مزیت رقابتی در یک اقتصاد است. شکل‌گیری مشاغل جدید برای فرآیند ارتقاء مزیت رقابتی در یک اقتصاد، ضروری است. مقررات ساده برای شرکت‌های جدید مطلوب است.	رقابت	تنظیم
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	مونوپولی دولت (خصوصی‌سازی) تنظیم رقابت به‌وسیله حفظ انحصار دولت و ثابت نگه داشتن قیمت‌ها، ضد ارتقاء مزیت رقابتی در یک اقتصاد است. خصوصی‌سازی انحصارات دولتی معمولاً باعث ایجاد مزیت ملی می‌شود.		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	توسعه بازار سرمایه سیاست‌های دولتی مناسب به دنبال فراهم نمودن ابزار لازم برای رقابت از طریق تلاش‌های فعال جهت بهبود خلق عامل است. سهولت قوانین مرتبط با پرداخت‌های اعتباری در اقتصاد، بازارهای مالی نیز توسعه‌یافته و شاخص‌های توسعه مالی بهبود می‌یابند.		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	کنترل کسری بودجه/بدهی عمومی دولت کنترل کسری بودجه دولت که جهت سرمایه‌گذاری برای ارتقاء بهره‌وری مورد استفاده قرار نگیرد مهم‌ترین روش مستقیمی است که طی آن دولت می‌تواند بر منبع قابل سرمایه‌گذاری تأثیرگذار باشد	توسعه مالی	
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	بانک‌ها و مؤسسات مالی و اعتباری افزایش اعتماد و اطمینان از طریق سلامت بانک‌ها، قانون‌مندی مبادلات اوراق بهادار و ارتقای شاخص حقوق قانونی، یکی از راهکارهای عمده مؤثر توسعه فضای رقابتی برای اقتصاد در مرحله بهبود کارایی است		

ادامه جدول ۲. شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد نقش دولت

منبع شاخص	شاخص (کدهای باز)	مؤلفه	بعد
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	سیستم برنامه‌ریزی نیروی انسانی دولت از طریق سیاست‌های بازار کار، بر اهداف فردی کارکنان که منشأ مزیت رقابتی است، اثر می‌گذارد. یکی از راهکارهای اصلی رقابت‌پذیری در اقتصاد ایران عبارت است از: اصلاح قوانین کار، اصلاح نظام پرداخت حق‌الزحمه	بازار کار کارا	تنظیم‌گر
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	کیفیت تقاضا و فرآیند تولید دولت از طریق تنظیم‌گری و وضع مقررات که استانداردهای محصول را تعیین می‌کند و همچنین تعیین شرایط و استاندارد فرآیندهایی که طی آن محصولات ساخته می‌شود بر شرایط تقاضا تأثیر می‌گذارد. سیاست دولت می‌تواند با درخواست از شرکت‌ها برای فراهم نمودن اطلاعات کامل و دقیق جهت خریداران، کیفیت تقاضا را بهبود بخشد.	استاندارد	
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	استانداردهای آموزشی دستیابی به استانداردهای بالای آموزشی بدون مشارکت دولت ممکن نیست و تنظیم استاندارد یکی از نقش‌های مهم دولت است.		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	تدوین و توسعه سیاست صنعتی		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	تدوین استراتژی راهبرد تدوین و عملیاتی کردن نظام ملی نوآوری (و نهادهای مربوط مانند خوشه‌ها، تأمین مالی خطرپذیر، پارک‌های فناوری و ...) برای تقویت توان رقابت در سطح کلان.	استراتژی	
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	نهاد تحلیل رقابت تجاری کشور ایجاد یک واحد تجزیه و تحلیل بخش تجاری در دولت. لازم است نهادی در کشور، مانند مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، اندازه‌گیری و رصد روند تحول رقابت‌پذیری در کشور را مدیریت کند.		

ادامه جدول ۲. شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد نقش دولت

منبع شاخص	شاخص (کدهای باز)	مؤلفه	بعد
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	توافقنامه‌های خارجی عقد توافقات تجاری جدید خارجی. حفظ و توسعه مزیت‌های نسبی و رقابتی کشور مستلزم، انعقاد موافقت‌نامه‌های تجاری منطقه‌ای و اتخاذ اقدامات مناسب برای حفظ ماندگاری در بازار است. یکی از راهکارهای اصلی رقابت‌پذیری در اقتصاد ایران عبارت است از: ثبات و امنیت اقتصادی، فعال کردن نمایندگی‌های خارج از کشور و تنظیم روابط خارجی بر پایه تولید و صادرات	تحریک شرایط تقاضا	ترویج کننده
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	تدارکات دولت بیشترین تأثیر مستقیم دولت بر شرایط تقاضا از طریق نقشش به عنوان خریدار کالاها و خدمات فراوان است		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	کیفیت و پیشگامی تقاضا دولت توانایی ترغیب تقاضای پیچیده و زود هنگام را در طیف مختلفی دارد. سیاست فراهم نمودن مشوق‌هایی برای خریداران برای ارائه درخواست کالا و خدمات پیچیده برای نوآوری و مزیت رقابتی سودمندتر است از ارائه مستقیم به شرکت‌ها. تدارکات دولت بایستی تقاضای زود هنگام برای خدمات و محصولات پیشرفته جدید را فراهم کند تا تأمین‌کنندگان داخلی را به حیطة‌های جدید ترغیب نماید.		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	ترویج تکنیک‌ها و ابزار جدید تولید حفظ (و یا توسعه) رابطه بهینه بین تکنیک‌ها و تجهیزات جدید و قدیم و بین فرآیندهای تولیدی مختلف که به بهبود اثربخشی سرمایه در مقیاس ملی کمک می‌کند بسیار حیاتی است. یکی از ابزارهای مؤثر در این زمینه، قانون‌گذاری دولت در مورد استهلاک، مالیات‌ها و سیاست‌های یارانه‌ای و ثبت اختراع است.	تحقیق و توسعه	

ادامه جدول ۲. شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد نقش دولت

منبع شاخص	شاخص (کدهای باز)	مؤلفه	بعد
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	حمایت از بازار داخلی یک دولت می‌تواند از بازار داخلی در طول دوره‌های ابتدایی تکنولوژی‌های جدید که همواره هزینه‌های بالایی دارد حمایت کند. این حمایت با فراهم آوردن منابع مالی ارزان قیمت، بلندمدت است تا سرمایه‌گذاری را ترویج نماید.	تحقیق و توسعه	ترویج کننده
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	بهبود علم و تکنولوژی تحریک بهبودها در علم و تکنولوژی یک نقش دولت است که به‌طور گسترده‌ای تأیید شده است. به صورت قراردادهای شرکت‌ها با دانشگاه‌ها از طریق تأمین مالی دولت. همچنین دولت می‌تواند شرکت‌ها را به اتخاذ آخرین تکنولوژی‌ها و تعیین حداقل اندازه برای کارخانه جدید ترغیب نماید		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	محصول و تجهیزات جدید دولت یک نقش قانون‌گذاری در ترغیب سرمایه‌گذاری در محصولات جدید، تجهیزات جدید و دیگر الزامات مزیت رقابتی دارد تا سهامداران منافع بلندمدت را در برابر اهداف کوتاه‌مدت ترجیح دهند.		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	تجاری‌سازی حمایت از اقدامات تجاری‌سازی دانشگاه‌ها، آزمایشگاه‌های فناوری و ... دولتی و خصوصی		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	نهادهای تحقیقاتی یک شبکه سراسری از حداقل ۲۵ مؤسسه مهندسی و ساخت که تحقیق و توسعه کاربردی را در طیف وسیعی از فناوری‌های پیشرفته انجام می‌دهند، ایجاد کنید. حمایت از دانشگاه‌های در ارتباط با تولید. اختصاص ۳۰ درصد از اعتبار مالیاتی تحقیق و توسعه به تحقیقات صنعتی که با همکاری دانشگاه‌ها، مؤسسه‌های تحقیقاتی، آزمایشگاه‌های ملی و یا کنسرسیوم‌های چند شرکتی انجام می‌شود.		

ادامه جدول ۲. شاخص‌ها، مؤلفه‌ها و ابعاد نقش دولت

منبع شاخص	شاخص (کدهای باز)	مؤلفه	بعد
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	اطلاع‌رسانی و آگاهی‌بخشی ترغیب شرکت‌ها به بخش‌های مختلف برای در امان ماندن از چرخه‌های تجاری و بهره‌وری بالاتر. دولت با استفاده از یک استراتژی مداخله متعادل می‌تواند شرکت‌هایی را که برای بازگشایی بخش‌های جدید تلاش می‌کنند، ترغیب کند.	تحقیق و توسعه	ترویج‌کننده
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	شناسایی و برجسته نمودن اولویت‌ها در گسترده‌ترین سطح، یکی از نقش‌های ضروری دولت ارسال علامت (Signaling) است. رهبران دولتی نقش مهمی در ایجاد و یا بالا بردن اولویت ملی پیرامون رقابت دارند.		
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	انتشار اطلاعات راه ترغیب شرکت‌ها تهیه و انتشار اطلاعات فنی و بازارهای خارجی است. توسعه اطلاع‌رسانی اقدام مورد نیاز در جهت پدید آوردن فضای رقابتی است که با ایجاد بانک‌های اطلاعاتی تخصصی می‌توان به بهبود فضای کسب‌وکار دست یافت.	اطلاعات	
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	ارتقاء عملکرد: نقش مناسب دولت ترغیب (Encourage) یا حتی فشار به شرکت‌ها در جهت افزایش جاه‌طلبی و حرکت به سمت سطوح بالاتر توان رقابتی است حتی اگر این فشار فرآیندی ناخوشایند باشد.	توان رقابتی، استراتژی و ساختار	
ادبیات موضوع، مصاحبه‌های اکتشافی	اهداف: سیاست مالیاتی دولت بایستی تلاش را تشویق کند، نه اینکه میوه‌های آن را از طریق نرخ‌های بالای مالیات بچیند سیاست‌های دولتی که تعهد دوجانبه بین کارگر و کارفرما را ترویج می‌نماید باعث برانگیختن اهداف فردی در جهت بهره‌وری می‌شود.		

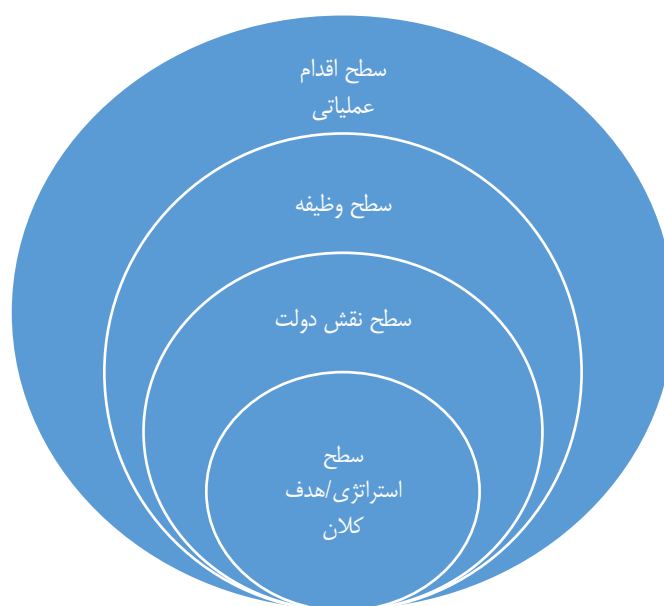
نمودار ۱. مدل نقش‌های دولت در ارتقای مزیت رقابتی صنایع

با توجه به جدول (۲) الگوی مفهومی ارتقای مزیت رقابتی صنایع مطابق نمودار (۱) خواهد بود.

در این پژوهش که مبتنی بر تحلیل محتوای کیفی است، لازمه انتزاع نقش دولت از متون گسترده بخش‌بندی و سطح‌بندی کلمات کلیدی است. در بررسی تمامی اقدامات انجام‌شده و مورد نیاز که از متون و نخبگان جمع‌آوری گردید چند سطح از اقدامات دولت شناسایی گردید. سطح اقدام عملیاتی، سطح اقدام وظیفه‌ای، سطح استراتژی و سطح نقش. در نمودار ۲ این سطوح نشان داده شده‌اند.

این لایه‌های وظیفه‌ای به این معناست که آنچه در دید عموم و در سطح اقدامات مورد نیاز صاحبان کسب‌وکار وجود دارد وظایف و اقدامات عملیاتی دولت است. به عنوان مثال صاحبان

کسب و کار نسبت به تغییر قوانین صادراتی و شرایط قوانین در گمرک کشور ابراز نارضایتی دارند و عدم تغییر قوانین را دنبال می‌کنند. این یک اقدام عملیاتی دولت دسته‌بندی می‌شود چراکه مستقیماً در اجرا نشان و بروز دارند؛ و اما سطح زیرین سطح عملیاتی سطح وظیفه‌ای است که نمود هدف در آن نسبت به سطح پیشین (عملیاتی) بیشتر است. این سطح را وظیفه نام‌گذاری می‌کنم.

نمودار ۲. پیاپی لایه‌های وظایف دولت

در لایه بعدی این وظایف ما با نگاه عمیق‌تری از وظیفه دولت مواجه هستیم. این لایه را می‌توان نقش دولت شناسایی کرد. به عنوان مثال در همین مورد ثبات قانون‌گذاری می‌توان نقش دولت را تسهیل انجام کسب و کار دانست که از وظیفه نهادسازی ناشی می‌شود. این بخش که با مشارکت اقتصاددان انتزاع می‌شود بسیار مهم و راهگشاست؛ و در نهایت زیربنای تمامی این انتزاع‌ها هدف کلان و استراتژی مستتر در اقدام دولت است. هدف استراتژیک و کلان مستتر در اقدام مورد نمونه ثبات در قانون‌گذاری رشد کسب و کار است که با نقش تسهیل‌گری دولت به منصفه ظهور می‌رسد. در جدول ۳ این مثال به روشنی تشریح می‌شود.

جدول ۳: منالی از پیاز لایه‌ای وظایف دولت

اقدام عملیاتی	وظیفه	نقش	استراتژی
ثبات قانون‌گذاری	نهادسازی	تسهیل‌گری	رشد کسب‌وکار
مبارزه با فساد	نهادسازی	تسهیل‌گری	رشد کسب‌وکار
بهبود سیستم آموزش	آموزش	تسهیل‌گری	رشد کسب‌وکار
نرخ تورم مناسب	ثبات اقتصاد کلان	تنظیمی	تنظیم رفتار اقتصادی
قوانین بازار کار	تنظیم بازار کار	تنظیمی	تنظیم رفتار اقتصادی

در بررسی و انتزاع نقش دولت و اهداف مستتر در بطن این نقش‌ها، حتماً بایستی به سطح رقابتی کشور توجه شود و مرحله توسعه اقتصادی مورد توجه قرار گیرد. هدف مستتر در نقش دولت در هر یک از این مراحل متفاوت است. در جدول ۴ اهداف مستتر در نقش دولت در ارتقای مزیت رقابتی صنایع بر مبنای مرحله توسعه صنعتی بیان می‌گردد.

جدول ۴. اهداف مستتر در نقش دولت در مراحل مختلف توسعه

نقش دولت	هدف مستتر
تسهیلی	رشد انجام فعالیت اقتصادی با تسهیل انجام کسب‌وکار
تنظیمی	تنظیم رفتار و پارامترهای اقتصادی به منظور افزایش کارایی و تخصیص بهینه منابع
ترویجی	ایجاد انگیزه جهت ورود بخش خصوصی به بخش‌ها و فناوری‌های جدید و همچنین بهبود کیفیت و تمایز محصولات و خدمات

نتیجه‌گیری: نقش دولت در بهبود رقابت‌پذیری ملی

نقش تسهیلگری

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده مجموعاً ۱۳ شاخص (کد باز)، ۴ مؤلفه (کد محوری) به ۱ بُعد از نقش‌های دولت که نقش تسهیلگری است، منتج شده است. با توجه به مراحل توسعه صنعتی که پورتر بدان اشاره می‌کند (Porter, 1990)، هدف اصلی دولت از تأمین زیرساخت‌ها در مرحله اول توسعه صنعتی رشد کسب‌وکار و تأمین زیرساخت‌های اساسی است. دولت در این مرحله در ابتدای توسعه است لذا وظیفه فراهم آوردن رشد کسب‌وکار را دارد که بدون آن‌ها شروع

کسب‌وکار رخ نخواهد داد (Porter et al., 2007) (جدول ۵). دولت در قامت یک تسهیلگر زمینه‌های فعالیت اقتصادی با کارایی بالا را برای شرکت‌ها فراهم می‌کند تا از این حیث به مزیت رقابتی دست یابند. با افزایش تولید افزایش بهره‌وری رخ خواهد داد (به نسبت زیرساخت موجود). منظور از تسهیلگری آن دسته از اقدامات و نقش‌هایی است که فعالیت اقتصادی را ساده و سهل می‌کند. نقش تسهیلگری با تأثیر بر رشد کسب‌وکار و افزایش فعالیت اقتصادی و همچنین کاهش هزینه‌ها منجر به ارتقای مزیت رقابتی خواهد شد.

جدول ۵: وظایف تسهیلگری دولت با توجه به یافته‌ها

اقدام عملیاتی (شاخص‌ها)	وظیفه (مؤلفه)	نقش (بعد)	استراتژی
حمایت از حقوق مالکیت	نهادسازی	تسهیل‌گری	رشد کسب‌وکار
امنیت			
مبارزه با فساد			
کارایی اداری			
سیاست‌گذاری بایات			
تأمین زیرساخت	زیرساخت فیزیکی		
تأمین آموزش	آموزش		
تأمین سلامت	سلامت		

نقش تنظیمی

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده مجموعاً ۱۷ شاخص (کد باز)، ۶ مؤلفه (کد محوری) به ۱ بُعد از نقش‌های دولت که نقش تنظیمی است، منتج شده است. با توجه به مراحل توسعه صنعتی که پورتر بدان اشاره می‌کند (Porter, 1990)، هدف اصلی دولت در مرحله دوم توسعه فراهم نمودن سرمایه و افزایش کارایی بازارها است. تنظیم سیاست‌های پولی و نرخ ارز و ثبات اقتصاد کلان و تنظیم بازارهای کالا و کار و سرمایه از وظایف دولت در نقش تنظیمی است که در یافته‌ها اشاره شده است. هدف تنظیم رفتار اقتصادی تا رسیدن به کارایی است (جدول ۶).

دولت به عنوان تنظیم‌گر وظیفه دارد شرایطی را تنظیم کرده که در آن قواعد فعالیت اقتصادی برای کنشگران آن روشن باشد. به دیگر سخن دولت در نقش تنظیم‌گر بایستی قواعد و زمین بازی‌های اقتصادی را روشن کرده تا عملگران اقتصادی بتوانند بهترین نقش خود را ایفا

نمایند. نقش دولت در بلندمدت و کوتاهمدت بر نرخ ارز حقیقی مؤثر در اقتصاد ایران به صورت قوی پذیرفته شده است (محسنی زنوزی، اسماعیلی، ۱۳۹۳). سیاست‌های تقویت‌کننده رقابت، بازارها را قادر می‌سازد تا بهترین شرکت‌ها را انتخاب نماید و به شرکت‌های فعال در صنعت که هزینه‌ها را کاهش داده پاداش می‌دهد و در مورد شرکت‌های تازه‌وارد، آن‌هایی که کارایی بالایی داشته باشند مورد تشویق بازار قرار می‌گیرند (Aghion & Schankerman, 2004) (گزارش رقابت ۲۰۱۶).

جدول ۶: وظایف تنظیمی دولت با توجه به یافته‌ها

اقدام عملیاتی (شاخص‌ها)	وظیفه (مؤلفه)	نقش (بعد)	استراتژی
مبارزه با دستکاری نرخ ارز	ثبات اقتصاد کلان	تنظیمی	تنظیم رفتار اقتصادی و کارایی
سیاست‌های مالی و پولی			
کاهش موانع تجارت	ایجاد رقابت		
سیاست ضد تراست			
مقررات زدایی			
خصوصی‌سازی			
توسعه بازار سرمایه	توسعه مالی		
استانداردهای آموزشی			
نظارت بر بانک‌ها			
اصلاح قوانین کار	کارایی بازار کار		

ارتقای اقتصاد نیازمند وجود سرمایه‌های هنگفتی به قیمت تمام‌شده پایین است تا از طریق سیستم بانکی یا سایر بازارهای سرمایه به سرمایه‌گذاری‌های با بهره‌وری بسیار بالا اختصاص داده شود. قیمت تمام‌شده پایین برای سرمایه‌ها تنها به سطوح بالای سرمایه‌گذاری مورد نیاز برای افزایش بهره‌وری کمک می‌کند، بلکه با کاهش نرخ تنزیل دوره، از سرمایه‌گذاری مداوم حمایت می‌کند. دولت در عرضه و قیمت تمام‌شده سرمایه و همچنین بازارهایی که این سرمایه به آن‌ها تخصیص داده شده است، نقش مؤثری دارد. میزان پس‌انداز شخصی، میزان مازاد یا کسری بودجه دولت و جریان‌های خارجی سرمایه مؤثرترین عوامل بر عرضه سرمایه در یک کشور هستند. سیاست دولت بر هر سه این موارد تأثیر دارد. در مجموع، دو رویکرد در خصوص

مشارکت دولت در بخش مالی وجود دارد، رویکرد نخست که توسط گرسچنکرون^۱ (۱۹۶۲) طرح شد به نقش اساسی بانک‌های تجاری خصوصی در جذب پس‌اندازها و هدایت آن‌ها به بخش‌های مولد اقتصاد پرداخت. ناکارایی‌ها، رانت‌ها و سوءاستفاده‌ها می‌تواند کارایی سیاست‌های اعتباری را با مشکلات جدی مواجه سازد. در این شرایط دولت‌ها با وضع قوانین و مقررات و ایجاد نهادهای کارآمد مالی امکان توسعه بخش مالی و انتفاع بخش‌های اقتصادی را فراهم می‌آورند؛ اما رویکرد دوم که توسط کورنی^۲ (۱۹۷۹) طرح گردید به محدودیت‌های بودجه‌ای اشاره دارد که دولت‌ها در تخصیص منابع در بانک و مؤسسات مالی و اعتباری که خود مالک آن هستند اعمال می‌نمایند و سبب کاهش بهره‌وری و کارایی اقتصاد می‌شوند. همچنین کشورهایی که با مشکل جدی تورم و کاهش تولید ملی روبرو هستند، باید سیاست‌های ثبات اقتصادی را با هدف کاهش کسری تراز پرداخت‌ها، برنامه زمان‌بندی مجدد بدهی‌ها، کنترل عرضه پول، کاهش یارانه‌ها اعمال کنند. چنین سیاست‌هایی که برخاسته از سیاست‌های پولی و مالی دولت است نقش مهمی در فعالیتهای کسب‌وکار و همچنین بر رشد سرمایه دارد.

نقش ترویجی

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده مجموعاً ۱۴ شاخص (کد باز)، ۴ مؤلفه (کد محوری) به ۱ بُعد از نقش‌های دولت که نقش ترویجی است، منتج شده است. با توجه به مراحل توسعه صنعتی که پورتر بدان اشاره می‌کند (Porter, 1990)، هدف اصلی دولت در مرحله سوم توسعه تشویق و حرکت دادن و پیشران بودن نوآوری است. دولت با انجام وظایف در این بخش بایستی وظیفه ایجاد فضای نوآوری را در کشور فراهم کند. شرکت‌ها بایستی برای تحقیق و توسعه و ایجاد نوآوری تشویق شوند. (جدول ۷)

ارتقای مزیت رقابتی در صنعت یک کشور مستلزم تقاضای پیشرفته و پیچیده داخلی است. سیاست دولت باید به صورت فعالانه از نگرش بین‌المللی و صادرات حمایت کند. دولت می‌تواند با ارائه و انتشار اطلاعات فنی و اطلاعاتی در مورد بازار خارجی این کار را انجام دهد. توافقات تجاری با دیگر کشورها از جمله وظایف دولت‌هاست که می‌تواند موجب ترویج و تشویق صادرکنندگان یک کشور شود تا از این طریق و با کاهش هزینه جهت ورود به کشورهای دیگر بتوانند مرزهای فروش خود را گسترش دهند. کمک‌های دولتی اغلب جهت فائق آمدن بر ریسک‌های ناشی از ورود به بازارهای صادراتی لازم و ضروری است. پشتیبانی دولت از

1. Gerschenkron
2. Kornai

صادرکنندگان جدید و صادرات صنایع نوپا اغلب از طریق تهیه اطلاعات، مشاوره‌ها و ترویج تجارت انجام می‌شود. دولت می‌تواند با تأثیرگذاری بر توسعه پایه‌های دانش و فناوری کشور و همچنین اثرگذاری بر سرمایه‌گذاری تحقیق و توسعه و توسعه فناوری بخش خصوصی، نقش مهمی در ارتقای رقابت‌پذیری اقتصادی کشور در آینده ایفا نماید. تحریک بهبودها در علم و تکنولوژی یک نقش دولت است که به‌طور گسترده‌ای تأیید شده است (ولی بیگی، ۱۳۸۷).

جدول ۷: وظایف ترویجی دولت با توجه به یافته‌ها

اقدام عملیاتی (شاخص‌ها)	وظیفه (مؤلفه)	نقش (بُعد)	استراتژی
توافقنامه‌های خارجی	تحریک تقاضا	ترویجی	انگیزه توسعه و رشد
تدارکات دولت			
کیفیت و پیشگامی تقاضا			
ترویج تکنیک‌ها و ابزار جدید تولید	تحقیق و توسعه		
حمایت از بازار داخلی			
بهبود علم و تکنولوژی			
محصول و تجهیزات جدید			
تجاری‌سازی	اطلاعات		
اطلاع‌رسانی و آگاهی بخشی			
انتشار اطلاعات			

پیشنادهای مبتنی بر یافته‌ها

تنظیم استراتژی رقابت‌پذیری صنایع

با توجه به نقش تنظیمی دولت و اینکه دولت بایستی یک راهبرد منسجم برای اعمال نقش‌های خود در ارتقای مزیت رقابتی صنایع داشته باشد، اولین و ضروری‌ترین اقدام دولت تنظیم استراتژی کلان ارتقای مزیت رقابتی ایران است که این مهم با تنظیم راهبرد مربوط به نقش دولت در مراحل مختلف صنعتی است.

تنظیم و ثبات اقتصاد کلان

با توجه به وضعیت نسبتاً مناسب ایران در برخی شاخص‌های نهادی مانند زیرساخت‌ها و همچنین حضور ایران در مرحله گذار از گام اول توسعه به گام دوم توسعه و بر طبق نظرات خبرگان ثبات اقتصاد کلان اولویت اصلی کشور خواهد بود. در این راستا سیاست‌های تنظیمی دولت به همراه ابزارهای مختلف قابل توجه است. در این مرحله هدف تجمع سرمایه و کاهش قیمت پول و افزایش کارایی است.

نگاه به تجارت خارجی موتور ترویج گری دولت

شرایط ویژه فعلی کشور که در اکثر نظرات خبرگان بیان شده است بیان می‌دارد که هرچند شرایط تحریمی درصد پائینی از وضعیت پایین رقابتی صنایع را در بر می‌گیرد اما با توجه به ماهیت تجارت خارجی و زودبازده بودن آن، ترویج و تشویق صنایع به تجارت با ابزارهای دولتی و همچنین حضور در پیمان‌های منطقه‌ای نقش مهمی در ترویج تجارت خواهد داشت. تلاش برای توافق و رفع تحریم‌ها در این راستا خواهد بود.

ایجاد ستاد فرماندهی اجرای راهبرد رقابتی صنایع

در راستای اجرای سیاست‌گذاری ارتقای رقابت‌پذیری صنایع، لزوم وجود نهادی ناظر بر کلان این سیاست اجتناب‌ناپذیر است. نهادی که از بخش‌های مختلف سیاست‌گذاری کشور در آن حاضر بوده و اشراف سیاستی بر بدنه اجرایی کشور داشته باشند. (مانند شورای سران قوا) این مهم به دلیل درگیر بودن بخش‌های مختلف حاکمیتی در این پروژه است. به عنوان مثال در بخش نهادی، چارچوب‌های قانونی اجرای قراردادها به حضور فعال قوه قضائیه و مجلس مربوط است.

ایجاد مرکز داده و اطلاعات

وجود یک مرکز داده سراسری در کشور که داده‌های مربوط به تمامی مراحل نقش‌های دولت در آن وجود داشته باشد بسیار ضروری است. این داده‌ها اعم از داده‌های نهادی، تنظیمی و ترویجی دولت بوده و لحظه‌به‌لحظه وضعیت رقابتی صنایع کشور را رصد خواهد کرد. سیستم تعاملی این مرکز می‌تواند منجر به رشد این مرکز داده شود. تمامی اطلاعات و کمک‌های داده‌ای برای صنایع در این مرکز قابل بارگذاری خواهد بود.

مآخذ

- ایمان، محمدتقی، نوشادی، محمودرضا (۱۳۹۰). تحلیل محتوای کیفی. پژوهش، سال ۳، شماره ۲، ۱۱-۳۶.
- شاوردی، میثم (۱۳۹۵). ضرورت ایجاد تنوع در بازارهای صادراتی. قابل دسترسی در ویژه‌نامه تجارت فردا (۲۸ مهرماه ۱۳۹۵).
- عباس‌زاده، محمد (۱۳۹۱). تأملی بر اعتبار و پایایی در تحقیقات کیفی. جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۳، شماره ۱، ۵۹-۷۶.
- محسنی زنوزی، سیدجمال‌الدین، اسماعیلی، سیدمیثم (۱۳۹۳). تأثیر نقش دولت در رقابت‌پذیری. فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، سال ۲، شماره ۵، ۹۸-۱۲۱.
- ولی‌بیگی، حسن (۱۳۸۷). فرصت‌ها، موانع و الزامات حضور ایران در بخش‌های پویای صادرات جهانی. بررسی‌های بازرگانی، سال ۷، شماره ۲۸، ۹۹-۱۲۱.
- Acemoglu, D. (2009). *Introduction to modern economic growth*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Acemoglu, D., Johnson, S., & Robinson, J. (2001). The colonial origins of comparative development. *American Economic Review*. 91(5), 1369-1401.
- Allen, G. C. (1981). *The Japanese economy*. London: Weidenfeld and Nicolson
- Amsden, A. H. (1993). *A theory of government intervention in late industrialization*, In L. putterman, & D. Rueschemeyer (Eds), *State and market in development: Synergy or rivalry?*, 99-341, Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers.
- Amsden, A. H. (1994). Why isn't the whole world experimenting with the East Asian model to develop? Review of the East Asian miracle. *World Development*, 22(4), 627-667.
- Anchordoguy, M. (1978), Mastering the market: Japanese government targeting of the computer industry. *Industrial Organization*, 43(3), 99-121.
- Atkinson, R. (2017). The competitive edge: A policy maker's guide to developing national strategy. *Information Technology & Innovation Foundation (Itil)*, 3(4), 45-61.
- Bloom, D., & Canning, D. (2000). The health and wealth of nations. 287(5456), 1207-1219.
- Boltho, A. (1996). The assessment: International competitiveness. *Oxford Review of Economic Policy*, 12(3), 116-132.

- Cho, D. S. & Moon, H. C. (2000). *From adam smith to michael porter: Evolution of competitiveness theory*. Singapore: World Scientific publishing.
- Cole, M. & Neumayer, E. (2006). The impact of poor health on total factor productivity. *Journal of Development Studies*, 42(6), 918-38.
- Cooray, A. (2011). The role of government in financial sector development. *Economic Modelling*, 28(2011), 928-938.
- Creswell, J. W. (2014). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed-method approaches. *Silpakorn Educational Research Journal*, 7(2), 349-352.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative and Mixed methods approaches*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- De Soto, H. (2000). *The mystery of capital*. New York City: NY: Basic Books.
- Dunning, J. (1995). Think again Professor Krugman: competitiveness does matter. *The International Executive*, 37(4), 315-324
- Fischer, S. (1993). The role of macroeconomic factors in growth. *Journal of Monetary Economics*, 32(3), 485-512.
- Gerschenkron, A. (1962). *Economic backwardness in historical perspective*. Belknap Cambridge: Press of Harvard University Press.
- Hill Charles W. L., Hitt Michael A., & Hoskisson Robert, E. (1988). Declining U.S. competitiveness: Reflections on a crisis. *Academy of Management Executive*, 2(1), 51-60
- HMSO (1994). *Competitiveness: Helping business to win*. UK: Cambridge University Press.
- HMSO (1995). *Competitiveness: Forging ahead*. UK: Cambridge University Press.
- International Institute for Management Development (IMD) (2012). *33 spectacular gould plates*. Available at: [https://www.economist.com/whichmba/imd-international-institute-management-development/2012\(2012/5/11\)](https://www.economist.com/whichmba/imd-international-institute-management-development/2012(2012/5/11)).
- Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2008). *Governance matters VII: Governance indicators for 1996-2007, world bank policy research working paper*. Washington, D.C.: World Bank.
- Kharub, M., & Sharma, R. (2017). Comparative analyses of competitive advantage using Porter diamond model. *Competitiveness Review*, 27(2), 2000-2017.
- Kitson, M., Martin, R. L., & Tyler, P. (2004). Regional competitiveness: An elusive yet key concept?. *Regional Studies*, 38(9), 991-999.
- Klaus, S. (2012). *The global competitiveness report 2011-2012, world economic forum*. Available at [https://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf\(2012/4/23\)](https://www3.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf(2012/4/23)).

- Klaus, S. (2016). *The global competitiveness report 2016–2017, world economic forum*. Available at: https://www3.weforum.org/docs/G-CR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf (2012/11/13).
- Kornai, J. (1979). Resource-constrained versus demand-constrained systems. *Econometrica*, 47(23), 801–819.
- Kraja, B., Osmani, E. (2015). Importance of external and internal environment in creation of competitive advantage to smes. *European Scientific Journal*, 11(13), 321-355.
- Krugman, P. (1979). Increasing returns, monopolistic competition, and international trade. *Journal of International Economics*, 9(4), 469-479.
- Krugman, P. (1980). Scale economies, product differentiation, and the pattern of trade. *American Economic Review*, 70(54), 950-959.
- Krugman, P. (1981). Intraindustry specialization and the gains from trade. *Journal of Political Economy*, 91(76), 959-973.
- Krugman, P. (1993). What do undergrads need to know about trade?'. *American Economic Review*, 83(66), 23-27.
- Krugman, P. (1994). Competitiveness: A dangerous obsession. *Foreign Affairs*, 73(2), 28-44.
- Krugman, P. R. (1997). *Pop internationalism*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Kwon, J. (1994). The East Asian challenge to neoclassical orthodoxy. *World Development*, 22(4), 441-635.
- Lall, S. (1995). *Comparing national competitive performance: An economic analysis of world economic forum's competitiveness index*. Queen Elizabeth House Oxford University: Oxford, the U. K.
- Laporta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shlefer, A., & Vishny, R. (1998). Law and Finance. *Journal of Political Economy*, 106(6), 1113-1155.
- Lazzarini (2013). Strategizing by the government: Can industrial policy create firm-level competitive advantage?. *Strategic Management Journal*, 12(3), 421-478.
- Mauro, P. (1995). Corruption and growth. *Quarterly Journal of Economics*, 110(3), 681-712.
- Pergeloval, A., & Angulo-Ruiz, F. (2014). The impact of government financial support on the performance of new firms: The role of competitive advantage as an intermediate outcome. *Entrepreneurship & Regional Development: An International Journal*, 26(9–10), 663–705.
- Pianta, M. (1988). *New technologies across the Atlantic: US leadership or European autonomy?*. Tokyo: The United Nations University.
- Porter, M. E. (1990). *The competitive advantage of nations*. New York: Free Press.

- Porter, M., Ketels, C., & Delgado, M. (2007). *The microeconomic foundation of prosperity: Findings from the business competitiveness index*. Geneva: The global competitiveness report.
- Prokopenko, J. (1987). International labour office, productivity management: A practical handbook. *International Labour Organization*, 54(43), 976-1009.
- Shaverdi, M., (2016). The need to diversify export markets. *Tejart Farda*, 19(6), 99-121.
- Shleifer, A., & Vishny, R. (1991). Corruption, *Quarterly Journal of Economics*, 109(3), 599-617.
- Smith, A. (1776). *An inquiry into the wealth of nations*. London: Strahan and Cadell.
- Stephane, G. (2012). IMD, world competitiveness yearbook. Switzerland: Switzerland.
- Tompa, E. (2002). The impact of health on productivity: Empirical evidence and policy implications. In *The Review of Economic Performance and Social Progress 2002: Towards a Social Understanding of Productivity*. In A. Sharpe, F. St-Hilaire, & K. Banting (Eds.). Institute for Research and Public Policy, 181–202, France: University Press.
- UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) (2008). *Measuring the impact of ict use in business: The case of manufacturing in Thailand*. New York and Geneva: UNCTAD.
- UNIDO (United Nations Industrial Development Organization). (2007). Determinants of total factor productivity: A literature review, *Research and Statistics Branch Staff Working Paper*. Vienna: UNIDO.
- Wade, R. (1990). *Governing the market: Economic theory and the role of government in east asian industrialization*. Princeton: Princeton University Press.
- WEF (2008-2009). *The global competitiveness report, the world Economic forum*. Columbia: Columbia University.
- Westphal, L. E. (1990). Industrial policy in an export-propelled economy: Lessons from South Korea's experience. *Journal of Economic Perspectives*, 4(3), 41-59.
- WHO. (2001). Macroeconomics and health: Investing in health for economic development. *Report of the commission on macroeconomics and health*. Geneva: World Health Organization.
- Wint, A. G. (1998). The role of government in enhancing the competitiveness of developing economies. *International Journal of Public Sector Management*, 11(4), 281-299.
- World Bank (1993). *The east asian miracle: Economic growth and public policy*. Oxford University Press: New York, NY.

- World Bank. (1993). *The east asian miracle: Economic growth and public policy*. Oxford University Press: New York, NY.
- World Competitiveness Yearbook (2012). IMD World Competitiveness Center, available at: <http://www.imd.org/wcc/wcy-world-competitivenessyearbook>.<http://www.imd.org/wcc/wcy-worldcompetitiveness-yearbook> (May 2012).
- Zeebaree, M. (2018). The moderated effect of government regulations on the relationship between entrepreneurial orientation and competitive advantage in SMEs. *International J. Mobile Learning and Organisation*, 12(3), 543-569.
- Aghion, P., & Schankerman, M. (2004). On the welfare effects and political economy of competition-enhancing policies. *The Economic Journal*, 114(498), 800–824.